

Versenyképesség és környezetvédelem a holnap mezőgazdaságáért

„Versenyképesség és környezetvédelem a holnap mezőgazdaságáért: az egyetlen lehetséges út az európai és a francia mezőgazdaság számára” – ezzel a címmel rendezett konferenciát Párizsban a [European Landowners Organisation](#). Az esemény vitaindító előadásában a brazil mezőgazdaság elmúlt harminc évi sikereit mutatta be [Maurício António Lopes](#), az [EMBRAPA](#) kutatási igazgatója. Szerinte az, hogy Brazília a mezőgazdaságban (is) napjainkra a világ egyik megkerülhetetlen tényezőjévé vált, az több évtizedes következetes kormányzati politikának, a **kutatás-fejlesztésre szánt folyamatosan növekvő költségvetési ráfordításoknak**, valamint a magánszféra befektetéseinek köszönhető. A brazil sikerek mögött mindenképpen meg kell említeni 70 agráregyetemet és 100 főiskolát, a forrásokban nem szűkölködő K+F tevékenységet, ennek élén a nemzeti agrárkutatási hálózatot, az EMBRAPA-t, a vállalati szféra erőteljes részvételét a fejlesztésekben és a kedvező és ösztönző belpolitikai háttérrel. Az előadó által citált eredmények között szerepelt, hogy csak a szója nitrogén-fixációjának kutatásával és az agrotechnika fejlesztésével 5 milliárd USD többletbevételt értek el, sikerült drasztikusan visszaszorítani az eróziót, csökkenteni a termelés energiaigényét, a klimatikus tényezők függvényében két, esetleg három kultúra egymás utániságát magvalósítani egy évben. A kutatás-fejlesztés során tekintetbe vették az egyes országok természetföldrajzi, gazdasági és szociális különbségeit. Így az ismert hatalmas gazdaságok kialakítása mellett az elsősorban kisgazdaságokkal jellemezhető területeken intenzívebbé tették a növénytermesztés-állattenyésztés-erdőgazdálkodás (*crop-livestock-forest system*) együttesével jellemezhető gazdálkodási formát, növelték az állattenyésztés eredményességét a Holstein x Zebu állományok kialakításával, növelték a takarmányhozamokat az afrikai származású *Brachiaria* és N-fixáló fajok takarmánykeverékben történő együttes alkalmazásával, stb. A politika és a kutatás közös célja az volt, hogy a brazil mezőgazdaság által elfoglalt területet lehetőleg fenntartható módon növeljék, a művelt terület kiterjedése ilyen módon legyen egyre nagyobb – a növekedés jellemző módon a délebbi területektől indult ki észak felé és alakította át az egyre inkább trópusi klímával jellemezhető területeket.

A brazil agrárkutatás stratégiai fontosságúként kezelte-kezeli a nemzetközi együttműködést és nagyon komoly befektetéseket eszközölt ezen a területen pl. közös virtuális laborok létrehozásával vagy közös kutatási programok indításával, ez utóbbiakat elsősorban Afrikában és kisebb mértékben Közép-Amerikában folytatva. Az afrikai programok közül mindenképpen ki kell emelni a brazil-japán-mozambiki együttműködésben folyó „Pro-Savannah Project” programot, amit a G20-országok szeptember 12-13-i agrárkutatási konferenciáján Montpellier-ben mint minél szélesebb körben követésre érdemes kezdeményezést mutattak be.

A vitaindító előadást követő hozzászólások sorában az OECD képviselője, [Carmel Cahill](#) leszögezte, az elhangzottak legfontosabb tanulsága, hogy **mindennek az alapja a kutatás-fejlesztés és az innováció, és ennek két tényezője: az erre fordított anyagi források és a kutatási eredmények megszületése és a gyakorlati alkalmazás között eltelt idő**. A brazil példa mutatja, hogy a sikerhez elengedhetetlen volt a költségvetési kutatási források folyamatos növelése és a magánszféra támogatása. A FAO adatai szerint évente 83 milliárd USD-nyi befektetésre van szükség a világ mezőgazdaságában az éhezés leküzdése és a világ élelmezésének megnyugtató módon történő megoldása érdekében, ezt a magánszféra nagyon jelentős részvétele nélkül nem lehet előteremteni. Általában igaz, hogy kell egy kedvező általános gazdasági, politikai és társadalmi környezet ahhoz, hogy a kutatási ráfordítások és az investíció érdemben hasznosulni tudjon, de ez önmagában nem elég. Kell, hogy a világ

mezőgazdaságában és így elsősorban a fejlődő országokban végbemenjen egy olyan struktúraváltás a mezőgazdaságban és a társadalomban, ami lehetővé teszi egy versenyképesebb gazdálkodói réteg létrejöttét és a hozzá kapcsolódó birtokstruktúra kialakulását, miközben megnyugtató módon rendeződik a gazdálkodással fölhagyó legkisebbek sorsa és nem növekszik a munkanélküliek és éhezők száma. Francia vélemény szerint a brazil példa mindenképpen átgondolandó, követendő, de azt ki kell egészítenie egyéb – pl. infrastrukturális és finanszírozási – programokkal is. Az, hogy a folyamatosan növekvő élelmiszer-igény és a megtermelt mennyiség mellett egymilliárd (kórosan) túltáplált és egymilliárd éhező egyszerre létezik a Földön, azt jelzi, hogy globális problémával állunk szemben, és a megoldásnak is ilyen léptékben kell megvalósulnia.

Az orosz résztvevő, Michel Orloff, az AMBIKA alapítója és elnöke szerint Oroszországban az a legnagyobb probléma, hogy a társadalom valójában nem tudja, hogy hol van, honnan jön és hova tart, ami sok esetben elhibázott, egymásnak ellentmondó politikai döntéseket eredményez és a társadalomban kedvezőtlen folyamatokat generál. Remény van arra, hogy a „80 év alatt genetikailag kódolttá vált” magatartás-formákat az új nemzedékek már levetkőzik, és az ország gazdasága és társadalma valóban érdemben ki tudja használni a természeti adottságaiból eredő gazdagságát, és akkor talán meg tudják valósítani ugyanazt, amit Brazília elért. Orosz szemmel nézve az Európai Uniót és a közös agrárpolitikát az volt a véleménye, hogy negyven évvel ezelőtt az volt a cél, hogy EU élelmezése biztosított legyen, amit sikerült is elérni. Most az EU a világot akarja élelmezni, de szinte láthatatlan a világban. Ha nem kapnak a jelenleginél komolyabb támogatást az európai gazdák, soha nem lesznek képesek erre a föladatra, pedig ott van a lehetőség Afrikában, Ázsiában, vagy akár a FÁK-országok legtöbbszörében!

A szintén jelen lévő Franz Fischler szerint nem föltétlenül kell másolni a brazil példát, de tanulni kell az eredményeiből, aminek legfontosabb tanulsága, hogy a legtöbb országban az elmúlt évtizedekben nagyon keveset investáltak a kutatás-fejlesztésbe. Úgy vélte, hogy az európai K+F legnagyobb problémája, hogy minden projekt, program a választások által meghatározott dátumoktól függ, senki nem néz a választások utánra. Hiányzik továbbá az az innovációs lánc, ami a kutatástól a véghasznosításig tart, de létezik például Brazíliában. Maurício Lopes szerint ez azért lehetséges, mert Brazíliában a hatvanas évektől minden kormány azt hangsúlyozta a társadalom felé, hogy mekkora szükség van a mezőgazdaság kutatásra annak érdekében, hogy az ország élelmezési függetlenségét biztosítsák. Ezzel összhangban folyamatosan megvolt az a kedvező politikai környezet, ami ösztönözte a kutatásba történő költségvetési és magán-befektetéseket. Ehhez fontos volt nem csak a vidéki, de elsősorban a városi lakossággal egy olyan folyamatos kommunikáció fönntartása is, ami érdemben meg tudta magyarázni, miért is van szükség egy nagyon hatékony mezőgazdasági K+F-re. Szerinte nekünk, európai uniós polgároknak észre kellene végre vennünk, hogy miközben a klasszikus európai vitákat folytatjuk, a nemzetközi kereskedelem mutatói szerint egyre inkább függünk az élelmiszer-importtól, aminek szerinte mindenképpen komoly következményei lehetnek, ha nem történik alapvető szemléletváltás. A tudomány, a kutatás mindenestre hatalmas eszköztárat jelenthet nekünk, európaiaknak is, hiszen Brazília is ennek köszönheti a sikereit. Például a mezőgazdasági biotechnológiai programjukat a hetvenes évek kőolajválsága alatt indították, az első etanolos autó 1985-ben indult, az üzemanyagot a cukornádból nyerték, ami a hetvenes években már egy nagyon versenyképesen és intenzíven természetes kultúra lett Brazíliában, mára pedig a gépkocsipark jelentős része tiszta növényi etanollal működik, ami nagyon fontos stratégiai szempont az ország energetikai függetlenségének szempontjából. Szerinte a „brazil csoda” abban rejlik, hogy ők a mezőgazdaságot a jövő iparának tekintik, ami nem csak élelmiszert, de üzemanyagot, ipari rostot, energiát, és a zöld vegyiparhoz nélkülözhetetlen alapanyagot állít elő.

A második előadásban Yves Madre, a Ciolos-kabinet főtanácsadója a 2014-2020. közötti KAP fő vonalait és a mögöttes motivációkat mutatta be. A hallgatóság szerint „elég általánosra sikeredett” anyag ellenére mindenképpen említésre érdemes Madre azon megjegyzése, miszerint „*ne csak tisztán kutatásról beszéljünk, hanem a szántóföldön is folyó innovációról*”, azaz **legyen valós partnerség a gazdák és a kutatás között, ami alapvető fontosságú a mezőgazdaság versenyképességének növeléséhez**. Nem szabad, hogy tabu legyen a termésátlagok növelése, mivel ez sokkal inkább realitás, mint a termőterület bővítése, de csak fenntartható formában lehet róla szó. Szerinte az az új KAP ezt két formában is ösztönzi, egyrészt a természeti erőforrások hatékonyabb fölhasználása, másrészt a kutatás-fejlesztés támogatása, ösztönzése útján.

Az előadást követő hozzászólásokban [Corrado Pirzio-Biroli](#) szerint a fiatal pályakezdő gazdálkodóknak nem csak az ezt segítő támogatást kell megadni, hanem azt a megfelelő támogatást és szabadságot, hogy a termelésüket a lehető legjobban szervezzék ők maguk. Szerinte a KAP reform jó irányba megy, de vannak gyenge pontjai – még mindig túlzott a bürokrácia és nem veszi figyelembe, hogy sok termelő már most túlteljesítette a környezetvédelmi elvárásokat. De a mostani állapot szerint csak a termelő fizetné a környezetvédelmi ráfordításokat, pedig a társadalomnak is szerepet kell benne vállalni, csak így lehet arra számítani, hogy a gazda képes is lesz ezeket megvalósítani. Nem tartja jónak azt sem, hogy a KAP büdzséje nem veszi figyelembe az inflációt. Véleménye szerint az első pilléres támogatások kétharmada valamilyen formában egy vagy több feltétel teljesítéséhez kötött, így valójában viszonylag szerény az a támogatási összeg az, ami valóban a „szabad termelést” támogatja. Sajnálatosnak tartja, hogy a Bizottság nem vette át a javaslatba azokat a jövőre mutató elképzeléseket, „víziókat, amik pl. az európai parlamenti jelentésben benne vannak.

Denis Tardit, a Syngenta France képviselője szerint napjaink legfontosabb kérdése, hogy hogyan lehet egyszerre fenntarthatóbb és termelékenyebb mezőgazdálkodást folytatni? Ez a téma pedig elválaszthatatlan a vízhasznosítástól és így a környezetvédelemtől, természetesen Franciaországban is. [George Lyon](#) szerint (*EP, skóciai gazdálkodó, a skót parlament volt tagja és a skót kormány volt pénzügyminiszter-helyettese*) a reformjavaslat egy jó irányba tett lépés, még akkor is, ha annak egyes tételeit a tagországok – és elsősorban az újak – vitatni is fogják, ugyanakkor hiányzik belőle a vízió, nem találhatók meg benne azok a valós kihívások, amikre az európai mezőgazdaságnak választ kell adnia az elkövetkező években, évtizedekben. Guilhem Brun (*francia agrártárca*) szerint az egymást követő reformokkal egyre több konkrét eszköz maradt el és kialakult egyfajta „biztonsági háló”, a viták sokkal inkább technikai jelleget öltöttek, és egyre több a kérdés a tagországok részéről a „hogyan tovább”-ot illetően. A büdzsé összegét tekintve stabil, ám ez valójában sok gazda számára csökkenést jelent, sokkal célszerűbb lett volna azt legalább az inflációval emelni, noha tény, hogy nem az előzetesen emlegetett legpesszimistább forgatókönyv valósult meg. Az európai élelmiszeripar jelentős hozzáadott-értéket termel, de annak szétszórása az élelmiszer-lánc szereplői között messze nem kiegyenlített, és jelentős erőfeszítéseket kell tenni pl. a gazdálkodói érdekérvényesítés javítása érdekében.

Somogyi Norbert mezőgazdasági és TÉT-attasé, Párizs